

20 Αυγούστου 2023

Έγραψε «Δεν ξεχνώ» κι έγινε σύμβολο της τραγωδίας

Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός / Ιστορία, Αρχαιολογία, Παλαιογραφία, Στρατιωτικά & Εθνικά θέματα / Σαν σήμερα για να μην ξεχνιόμαστε... (ιστορικά γεγονότα & Παγκόσμιες ημέρες)

της Δέσποινας Ψύλλου

«Λίγα πράγματα στη ζωή μου έχουν λείψει όσο αυτή η μικρή πολιτεία. Αισθάνομαι εξόριστος όταν τη σκέπτομαι. Εξόριστος από μια πατρίδα, που ο ίδιος διάλεξα.

Θ συγγραφέας, αρθρογράφος και διαφημιστής Νίκος Δήμου

Το μόνο που μπόρεσα να κάνω όταν έμαθα την καταστροφή, ήταν να γράψω δύο λέξεις: “Δεν ξεχνώ”, και να τις στείλω σ’ όλο τον κόσμο. Γιατί, αν σε ξεχάσω Κυρήνεια, αν σε ξεχάσω Κύπρος, θα λιγοστέψω σαν Έλληνας, θα φτωχύνω σαν άνθρωπος, θα μικρύνω, θα μαραθώ», αυτά αναφέρει στην προσωπική του ιστοσελίδα ο συγγραφέας, αρθρογράφος και διαφημιστής Νίκος Δήμου, δημιουργός του ιστορικού λογότυπου «Δεν ξεχνώ» με την αιματοβαμμένη διαιρεμένη Κύπρο, το οποίο ταυτίστηκε όσο τίποτε άλλο με την κυπριακή τραγωδία. Το εμπνεύστηκε ανήμερα της δεύτερης εισβολής, όταν ράγισε η καρδιά του για την αγαπημένη του Κύπρο, ακούγοντας από το ραδιόφωνο ότι πόλεμος κατάπινε το νησί.

Τοιχογραφία που δημιούργησε πλησίον της Πύλης Πάφου στις 15 Αυγούστου 2023 ο καλλιτέχνης Χρήστος Κακουλλή, γνωστός και ως CRS

Ο «Φ» συγκέντρωσε υλικό, αλλά και μαρτυρίες από τον ίδιο τον κ. Δήμου, με αφορμή την τοιχογραφία που δημιούργησε πλησίον της Πύλης Πάφου στις 15 Αυγούστου ο καλλιτέχνης Χρήστος Κακουλλή, γνωστός και ως CRS, με τον τίτλο «Ξεχνώ» αντί του «Δεν ξεχνώ», ως μια αιχμηρή κριτική στη λήθη που ακολούθησε 49 χρόνια μετά την εισβολή.

«Το σήμα σύμβολο “Δεν ξεχνώ” δημιουργήθηκε το πρωί της 14ης Αυγούστου 1974, την ημέρα που ο δεύτερος Αττίλας έκοψε την Κύπρο στα δύο», αναφέρει ο κ. Δήμου και προσθέτει: «Ακούγοντας τα νέα στο ραδιόφωνο, οραματίστηκα την Κύπρο μαχαιρωμένη και την γραμμή του Αττίλα σαν μία ροή πηγμένου αίματος που σιγόσταζε. Όταν έφτασα στο γραφείο μου (τότε είχα τη διαφημιστική εταιρία) κάλεσα τον διευθυντή του σχεδιαστήριου, τον Διονύση Γεωργιόπουλο, του έδωσα ένα χάρτη της Κύπρου, την ιδέα και το κείμενο. Τα υπόλοιπα ανήκουν στην ιστορία».

Τυπώσαμε χιλιάδες αυτοκόλλητα, τα στείλαμε στις εφημερίδες και κατακλυσθήκαμε από αιτήσεις, συνεχίζει. «Τυπώσαμε όσα μπορούσαμε, κάναμε

αντίγραφα της μακέτας και τα δίνουμε σε όποιον ήθελε να τυπώσει για λογαριασμό του, μεταφράσαμε το σύνθημα σε πολλές γλώσσες (μας το ζητούσαν, μαζί με μακέτες, Έλληνες φοιτητές από όλο τον κόσμο). Πήραμε εκατοντάδες γράμματα – το σημαντικότερο από τον ίδιο τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο», γράφει στην ιστοσελίδα του, ενώ σε συνέντευξή του στο Sigmalive ανέφερε ότι για τα αυτοκόλλητα, τα οποία μοιράζονταν σε κάθε ενδιαφερόμενο εντελώς δωρεάν, συνέρρεε μαζικά ο κόσμος στα γραφεία τους. Τύπωσαν περίπου 300.000 αυτοκόλλητα, και όταν δεν μπορούσαν να τυπώσουν άλλα άρχισαν να δίνουν αντίγραφα της μακέτας. Διάφορες οργανώσεις και σύλλογοι, ακόμα και η κυπριακή πρεσβεία, πήραν τη μακέτα αυτή, διαδίδοντας το λογότυπο σε όλο τον κόσμο.

«Τώρα το σήμα-σύμβολο έχει γίνει κοινό κτήμα. Ελάχιστοι άνθρωποι γνωρίζουν την προέλευσή του. Αλλά για μένα είναι κάτι πολύ προσωπικό: ένας φόρος τιμής και αγάπης στα μέρη εκείνα της Κύπρου – Κυρήνεια, Μπελλαπάις, Σαλαμίνα, Αμμόχωστο – που είχα επισκεφθεί και αγαπήσει τρία χρόνια πριν την εισβολή», υπογραμμίζει.

Αναφορικά με την επίσκεψη του αυτή στην Κύπρο, το ζεστό Σεπτέμβρη του 1971, η οποία θα διαδραματίσει και καταλυτικό ρόλο για τη σχέση του με το νησί, αναφέρει σε άλλο του κείμενο: «Ο Σεφέρης άρρωστος στην Αθήνα κι εγώ, με τα ποιήματά του σαν οδηγό, ανακαλύπτω την Κύπρο. Σαλαμίνα, Πλάτρες, Έγκωμη, Αγιάναπα – τα ποιήματα πού μ' αρέσουν. “Αυτός ο κόσμος δεν είναι ο δικός μας, είναι του Ομήρου”. Πιο Ελλάδα από την Ελλάδα η Κύπρος μου δίνει μια αίσθηση αρχαϊκή. Ίσως είναι η γλώσσα, πιο σκληρά πελεκημένη, πιο άμεση. Ίσως είναι το φως το “χρυσό δίχτυ”».

Υπήρχε ήδη, συνεχίζει, μια βουβή απειλή γύρω. Θυμάμαι που έκανα μεγάλη παράκαμψη για να πάω από τη Λευκωσία στην Κυρήνεια. Ο δρόμος του Αγίου Ιλαρίωνα ήταν κλειστός. Τούρκικη σημαία ανέμιζε στο παλιό κάστρο. «Αν η Κυρήνεια ήταν μία μικρή λυρική ποίηση – λίγο πιο πάνω, το Μπελαπάις, ήταν σαν μουσική από μεγάλο όργανο. Ένα γοτθικό μοναστήρι, αλλά όχι γκρίζο, όχι σκοτεινό σαν αυτά πού ήξερα. Ένα φωτεινό γοτθικό μοναστήρι, μια αντίφαση με τον εαυτό του – μια αντίφαση με τις λεμονιές και τους φοίνικες που το τριγύριζαν. Από τις άδειες αιχμηρές αψίδες έβλεπες φλογερά λουλούδια, μπουκαμβίλιες ν' ανθίζουν. Μεσογειακή γλύκα και γοτθική αυστηρότητα – μια απροσδόκητη σύνθεση φοβερής έντασης κι ανάτασης, θυμήθηκα πάλι τον Σεφέρη: “Η Κύπρος είναι ένας τόπος όπου το θαύμα λειτουργεί ακόμα”».

Σε συνέντευξή του ο κ. Δήμου ανέφερε ότι θα ήθελε να ξεπεραστεί το «Δεν ξεχνώ», όμως όχι να ξεχαστεί. «Διότι, πλέον, καλώς ή κακώς είναι το σύμβολο μιας τραγικής σελίδας της ελληνικής Ιστορίας». Σχετικά με το γεγονός ότι η

κυκλοφορία του συμβόλου περιορίστηκε στα χρόνια, χωρίς να δεσπόζει πια σε τοίχους και αφίσες, ο ίδιος απαντά: «Αυτή είναι η μοίρα όλων των πραγμάτων, η φθορά. Σιγά σιγά, κάποια στιγμή, αρχίζουν να φθείρονται, να λησμονούνται, να χάνονται».

Μεγάλωσαν γενιές με το «Δεν ξεχνώ» στο χέρι

Το «Δεν ξεχνώ» με την ματωμένη Κύπρο απομακρύνθηκε από τα όρια του δημιουργού του, όπως το γάργαρα νερό από τη βουνοπλαγιά, πλημμυρίζοντας το νησί. Μετετράπη στο σύμβολο καταγωγής εκατοντάδων, τυπώθηκε σε αφίσες, γράφτηκε στους τοίχους, μπήκε στα σχολεία, έγινε εξώφυλλο για τα μαθητικά τετράδια, αποτέλεσε έμπνευση εικαστικών έργων. Πριν ακόμη τα παιδιά μάθουν ανάγνωση και γραφή, μπορούσαν να αναγνωρίσουν τα τοπία και τις ομορφιές από την κατεχόμενη γη τους.

Στα σχολικά τετράδια αναπαρίσταται η παραλία της Αμμοχώστου, καθώς η πόλη ανέμελη απολαμβάνει την ακμή της. Τα βαρκάκια με χρωματιστά ιστία, ένα παιδί που πλατσουρίζει ρηχά στα κρυστάλλινα νερά, άνθρωποι που περπατούν στη χρυσή άμμο. Η Λάπηθος με το επιβλητικό καμπαναριό της. Ο Πενταδάχτυλος με τις βαθιές του ρίζες, η Κερέυνεια, το Ριζοκάρπασο, η Σαλαμίνα, ο Απόστολος Ανδρέας, το Αββαείο Μπελαπιάς.

Τρία χρόνια μετά χάθηκε η Κερέυνεια

Είπα, αναφέρει ο κ. Δήμου, θα ξανάρθω στην Κυρήνεια, θα 'ρθω να μείνω. «Όταν γύρισα στην Αθήνα πέθαινε ο Σεφέρης. Τρία χρόνια μετά, χάθηκε η Κυρήνεια», λίγο

παρακάτω στο κείμενο ο κ. Δήμου αναφέρεται στις φωτογραφίες του από το '71. «Πόσο φωτεινές είναι οι διαφάνειες με τον ήλιο της Κύπρου. Κάθε λεπτομέρεια, κάθε πέτρα, κάθε αγκάθι είναι τυπωμένο στη μνήμη μου. Θα 'χουν αλλάξει τώρα βέβαια πολλά στην Κυρήνεια – δεν θέλω να το σκέφτομαι. Θέλω να τη θυμάμαι όπως την άφησα, με την υπόσχεση της επιστροφής. Η μικρή Αφροδίτη της Βόρειας Κύπρου. Η Κυρήνεια – μια πόλη αγκαλιά. Μικρή ζεστή φίλη, πολλοί σ' αγαπούσαν, πολλοί σ' έχασαν. Πολλοί περιμένουν. Και δεν ξεχνούν».

Σήμερα το γκράφιτι “Ξεχνώ” θυμίζει αυτά που ξεχνούμε

Η τελευταία εικαστική παρέμβαση, με το γκράφιτι «Ξεχνώ» από τον Χρήστο Κακουλλή, δείχνει ότι η λήθη αγκαλιάζει το ιστορικό σύμβολο. Σχεδόν μισό αιώνα από την τουρκική εισβολή στην Κύπρο, οι άνθρωποι χρόνο με το χρόνο απομακρύνονται από τη φρίκη και τον πόνο του θανάτου, της κακοποίησης, του ξεριζωμού. Εκείνοι που βίωσαν την τραγωδία διαρκώς λιγοστεύουν και το «Δεν ξεχνώ» μαζί με τις μνήμες τους, ξεθωριάζει.